

Duurzaam bodembeheer is onbetaalbaar

Een boer die zijn bodem duurzaam beheert, zorgt ervoor dat het organische stofgehalte, de bodemvruchtbaarheid en -structuur goed blijven en dat er voldoende bodemleven is. Dat is de voorwaarde om over honderd jaar nog een goede productie van de grond te halen. Zijn boeren al bezig met duurzaam bodembeheer of kost het ze te veel geld om de benodigde maatregelen te nemen?

>> Alex van Hootegem, akkerbouwer in Kruiningen

'Haha, ja, dat is waar. Het is nauwelijks in geld uit te drukken hoe belangrijk een duurzaam bodembeheer is. De bodem moet leven en dat betekent dat je het bodemleven moet voeden, het hele jaar door. Een zwarte bodem, geploegde grond in de winter, is een vorm van slecht bodembeheer en zware machines doen de grond kwaad. Heel veel boeren zitten in een landbouwsysteem waarin ze ploegen, zware machines gebruiken en de grond zwart laten in de winter. Ze weten misschien wel dat het anders moet, maar voor hen zijn maatregelen om de bodem beter te beheren op korte termijn onbetaalbaar. Daarnaast loopt onderzoek ook nog niet zover vooruit, dat te zeggen is welke maatregelen goed werken en welk rendement ze opleveren. Daarom moeten eerst een paar voorlopers flink op hun bek gaan, dan volgt een aantal anderen die het systeem vervolmaken. Machinebouwers springen erop in en zo wordt het andere systeem van goed bodembeheer langzaam betaalbaar voor iedereen. En dan zie je dat een goed bodembeheer een slim landbouwsysteem mogelijk maakt. Dat het optimaal gebruik maakt van gratis natuurlijke processen, zoals gratis voedingsstoffen en optimale waterhuishouding.'

>> Arnout Venekamp, beleidsmedewerker bodem en landbouw provincie Drenthe

'De stelling klopt niet. Het kan zijn dat overgaan op duurzaam bodembeheer initieel geld kost, maar dat krijg je weer terug als je het goed doet. Als een boer zijn grond niet duurzaam beheert, gaat dat op de lange duur juist heel veel geld kosten, doordat de opbrengsten teruglopen of de boer herstelmaatregelen moet nemen. Een boer maakt mogelijk initiële kosten, omdat hij andere machines moet inhuren of aanschaffen. Maar over het algemeen zie je nu al dat boeren hun bodem steeds beter beheren. Ze werken bijvoorbeeld met machines met lage drukbanden of eisen dat van de loonwerker, en werken plantenresten door de grond om het organische stofgehalte op peil te houden. Alleen een enkele keer gaat het kortetermijngewin voor de lange termijn. Dat zie je als iemand zijn grond voor een jaar verhuurt aan een bollenteler die begint met natte grondontsmetting. Na dat jaar is de grond dood en het duurt weer jaren voordat het bodemleven zich hersteld heeft. Afrikaantjes telen is een bewezen en veel duurzamere optie, maar dat is duurder.'

>> Rudy Rabbinge, universiteitshoogleraar Wageningen UR

‘Een goede boer is duurzaam bezig; hij heeft zijn erfenis geregeld en leeft dus alsof hij morgen dood kan gaan en boert alsof hij het eeuwige leven heeft. Menig boer doet dat zo, en ik spreek vaak boeren omdat ik veel op jaarvergaderingen kom. Ze zijn voortdurend bezig met hoe ze hun bemesting kunnen verbeteren, hoe ze emissie van nitraat of pesticiden kunnen voorkomen en hoe ze van de zware machines af kunnen komen. Boeren willen juist kleinere machines die preciezer werken en zijn zich bewust van verdichting van de bodem door te zware machines. Zetten ze wel zware machines in, dan gebruiken ze steeds vaker bredere banden met minder profiel, zodat de belasting drastisch omlaag gaat. Boeren zijn niet allemaal heilig, maar menigeen is al wel bezig met systematische verbetering van hun bodem.’

>> Mark Heijmans, coördinator landbouw en milieu LTO Nederland

‘Met de stelling ben ik het pertinent oneens. Duurzaam bodembeheer is de basis voor gewasopbrengst én bedrijfsrendement. Met duurzaam bodembeheer verdien je geld. Je ziet allerlei ontwikkelingen bij boeren. Van basaal of laagtechnologisch, zoals lage bandenspanning en brede banden, tot hoogtechnologisch, zoals GPS met vaste rijpaden. Dat richt zich allemaal op duurzaam bodembeheer. Je ziet ook de laatste vijf tot tien jaar dat iedere ondernemer uit zichzelf begint over de bodem, over organische stof, structuur, rotatie en zelfs wel in relatie tot klimaat en bodembiodiversiteit. Als ze er zelf naar vragen, weet je dat het echt een trend is. Ik denk ook dat als je naar generaties kijkt de nieuwste generatie boeren, die van 35 jaar en jonger, al vol

inzetten op duurzaam bodembeheer. De generatie van grofweg 35 tot 65 jaar is opgegroeid met de kunstmestzak en moet opnieuw leren hoe je duurzaam omgaat met de bodem. Die van 65 of 70 jaar en ouder waren juist van de bodemvruchtbaarheid. Bij hen zat duurzaam bodembeheer altijd al tussen de oren. Je kan dus spreken van een revival. Ik zeg ook weleens dat we de kennis van onze opa moeten gebruiken met de technologie van vandaag. Dan kan duurzaam bodembeheer ook economisch uit.’

>> Leendert Molendijk, onderzoeker Wageningen UR

‘Absoluut mee oneens. Duurzaam bodembeheer is zeker betaalbaar. Een boer kan winst maken als hij doordacht en daardoor duurzaam bezig is met zijn bodem. Het gericht sturen op organische stof, bemesting, bouwplan en mechanisatie biedt kansen voor bodemgezondheid en bodemkwaliteit en daarmee verbeterde productiviteit. Dat wordt geen drastische omwenteling, maar een subtiel samenspel van wat de boer toch al moet doen. Ik verwacht ook niet dat de mechanisatie compleet anders moet, de boer moet zijn machines alleen anders en doordachter inzetten. Het is wel zo dat boeren zich vaak niet bewust zijn van hoe het anders kan. Laatst hoorde ik op een bijeenkomst dat ze met een veel te hoge bandendruk rijden vanwege de slijtage op de weg. Ze realiseerden zich niet dat een lagere bandendruk zoveel beter voor de structuur is en zoveel brandstof spaart. Wisselende bandendruk is technisch mogelijk, maar wordt niet algemeen toegepast. Dat zijn van die weetjes, waar ze op gewezen moeten worden. Ik denk dat het tijd is voor een aanpak zoals in Telen met toekomst waarbij boeren, onderzoekers en voorlichters samen tot een goede zeer rendabele aanpak komen.’ (LN)

